

- एकपटक लगाएको फलफूलको विरुवाले बर्षौं आमदानी दिन सक्छ,
- तराई, पहाड र हिमाल जहाँ पनि फलफूल खेती गर्न सकिन्छ,
- थोरै लगानीमा पनि धेरै आमदानी गर्न सकिन्छ,
- फलफूलको खेती गरौं, समृद्ध बनौं।

बिजुली, खानेपानी र टेलिकमका प्राविधिकलाई चिया खर्च कि घुस ?

भापा(प्रस) । बिजुलीको मिटर जोड्न होस् वा खानेपानीको । मिटर जोड्न आउने प्राविधिकलाई चिया खान भनेर पाँच सय - हजार रुपैयाँ दिनेपनि गलत चलन भित्रिसकेको छ । उपभोक्ताले कार्यालयमा गएर राजश्व तिरिसकेपछि मिटर जोड्न आउने प्राविधिकलाई कुनै पनि दस्तुर तिर्नुपर्दैन । चिया खान भनेर प्राविधिकहरूले उपभोक्ताहरूबाट अवैध रुपमा घुस लिइरहेका छन् । नयाँ विद्युत मिटर जोड्न लगाएका बिर्तामोड ३ का एक उपभोक्ताले आफूले मिटर जोड्न आउने विद्युत

प्राधिकरण अनारमनी वितरण केन्द्रका कर्मचारीलाई हजार रुपैयाँ चिया खर्च दिएको बताए । केही वर्षअघि प्राविधिकहरूले चिया खर्च भन्दै पाँच सय रुपैयाँ लिने गरेकोमा अहिले पाँच सयमा चित्त बुझाउँदैनन् ।

उनीहरूलाई मिटर जोडेवापत हजार रुपैयाँ दिनेपनि बिर्तामोड ३ कै अर्का उपभोक्ताले बताए । चिया खर्च नदिँदा काममा ढिलासुस्ती हुने गरेको उनले समस्या सुनाए । फिल्ट्रमा खटिने विद्युतका

मात्र नभएर खानेपानी र नेपाल टेलिकमका कर्मचारीहरूले पनि त्यसरी अवैध रुपमा रकम असुलिइरहेका छन् । फिल्ट्रमा खटिने प्राविधिकहरूले गलत रुपमा असुलिइरहेको रकमबारे सम्बन्धित कार्यालयहरूमा गुनासो नपुगेको होइन, तर उनीहरूमाथि कारवाही हुन सकिरहेको छैन । सरकारबाट तलब भत्ता खाइरहेका कर्मचारीलाई चिया खर्च दिएर ग्राहकहरूले नै बानी बिगारेको नेपाल विद्युत प्राधिकरण अनारमनी वितरण केन्द्रका प्रमुख सुधिरकुमार राय बताउँछन् ।

' विद्युत मिटर जोड्न आउने कर्मचारीलाई केही पनि दिनुपर्दैन' उनले भने, ' ग्राहकले खुशी भएर दिने काम छैन ।' यदि कर्मचारीले पैसा मागे बिल मान्न उनले आग्रह गरे । फिल्ट्रमा खटिएका कर्मचारीले पैसा मागेको गुनासो अनारमनी वितरण केन्द्रमा पटकपटक आउने गरेको छ । ग्राहकहरूको गुनासोको

विषयमा कार्यालयको बैठकमा छलफल हुने गरेको र फिल्ट्रमा जाने कर्मचारीलाई सचेत गराएको उनले बताए । फिल्ट्रमा जाने कर्मचारीलाई कुनै पनि रकम नदिन र मान्न खोजे आफूलाई खबर गर्न उनले आग्रह गरे ।

ग्राहकहरूबाट खानेपानीका कर्मचारीहरूले पनि रकम असुल्ने गरेको प्रशस्तै गुनासो छ । मिटर जोड्न र मर्मत गर्न आउने कर्मचारीहरूले रकम असुल्ने गरेका हुन् । आफ्ना कर्मचारीहरूले ग्राहकहरूबाट त्यसरी रकम उठाउने गरेको गुनासो सुनिएको बिर्तामोड साना शहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्थाका अध्यक्ष मेघराज बास्तोलाले बताए । उनले उपभोक्ताको सेवामा आउने कर्मचारीलाई कुनै पनि रकम नदिन आग्रह गरे । नेपाल टेलिकमका कर्मचारीहरू पनि त्यो कुप्रवृत्तिबाट अछुतो रहेका छैनन् ।

भाडाका ट्याक्सीलाई तीन भागमा वर्गीकरण

भापा(प्रस) । सरकारले ट्याक्सीका रुपमा प्रयोग हुने सवारीसाधनलाई तीन भागमा वर्गीकरण गर्ने तयारी गरेको छ । यातायात व्यवस्था विभागले ट्याक्सीलाई वर्गीकरण गर्ने गरी 'ट्याक्सीका रुपमा प्रयोग हुने सवारीसम्बन्धी मापदण्ड, २०८०' को मस्यौदा जारी गरेको हो । विभागले उक्त मस्यौदाका सम्बन्धमा आगामी असार ४ गतेभित्र वस्तुपत्रक सल्लाह, सुभाष तथा राय-परामर्श इमेल तथा फेसबुक पेजमार्फत पठाउन अनुरोध गरेको छ । मस्यौदा अनुसार अब ट्याक्सीलाई साधारण

(अर्डिनरी), विशेष (डिलक्स) र विशिष्ट (लक्जरी) गरी तीन भागमा वर्गीकरण गरिनेछ । विभागले ट्याक्सीको आकार, यात्रिक क्षमता तथा उपलब्ध सुविधाका हिसाबले वर्गीकरण गर्ने तयारी गरिएको हो । अर्डिनरी ट्याक्सी न्यूनतम आठ सय सिसी क्षमता वा सोभन्दा माथिको इन्जिन भएको र विद्युतीय सवारीको हकमा ब्याट्रीमा सञ्चित हुने ऊर्जा (किलोवाट आवर) र सवारीको कुल भार (केजी)बीचको न्यूनतम अनुपात शून्य दशमलव ०.१९ हुनुपर्नेछ । यस्ता ट्याक्सीमा साउण्ड सिस्टम (स्पिकर), टच स्क्रीनसहितको कम्तीमा एक वटा डिस्प्ले, विद्युतीय स्वीचबाट खुल्ने र बन्द हुने भ्याल, स्वचालित वातानुकूलन प्रणाली, पछाडि रिडिङ ल्याम्पको सुविधा

र पछाडि साउण्ड सिस्टम (स्पिकर) को सुविधा हुनुपर्नेछ । डिक्स ट्याक्सी न्यूनतम एक हजार दुई सय सिसी क्षमता वा सोभन्दा माथिको इन्जिन भएको र विद्युतीय सवारीको हकमा ब्याट्रीमा सञ्चित हुने ऊर्जा (किलोवाट आवर) र सवारीको कुल भार (केजी)बीचको न्यूनतम अनुपात शून्य दशमलव ०.१९ हुनुपर्नेछ । यस्ता ट्याक्सीमा साउण्ड सिस्टम (स्पिकर), टच स्क्रीनसहितको कम्तीमा एक वटा डिस्प्ले, विद्युतीय स्वीचबाट खुल्ने र बन्द हुने भ्याल, स्वचालित वातानुकूलन प्रणाली, पछाडि रिडिङ ल्याम्पको सुविधा

हुनुपर्ने मापदण्ड प्रस्ताव गरिएको छ । मस्यौदाअनुसार लक्जरी ट्याक्सीको हकमा न्यूनतम दुई हजार सिसी क्षमता वा सोभन्दा माथिको इन्जिन भएको र विद्युतीय सवारीको हकमा ब्याट्रीमा सञ्चित हुने ऊर्जा (किलोवाट आवर) र सवारीको कुल भार (केजी)बीचको न्यूनतम अनुपात शून्य दशमलव ०.२५ हुनुपर्नेछ । यस वर्गका ट्याक्सीमा मनोरञ्जनका लागि सवारीको अघिपछि साउण्ड सिस्टम (स्पिकर), सवारीको पछाडिको सिट पँक्तिका लागि कम्तीमा दुई वटा 'टच स्क्रीन'सहितको डिस्प्ले, विद्युतीय

बाँकी अन्तिम पृष्ठमा

कृषिका एक अबिरल अभियन्ता: गणेशप्रसाद पोखरेल

• शालिकराम भट्टराई

तेह्रथुममा अग्रपंक्तिमा पोखरेलको नाम आउँछ । साविक भारपा गाविस वडा नं-७ मा बसोबास गर्ने पिता तुलसीप्रसाद पोखरेल र माता स्व. कृष्णमाया पोखरेलका तीनजना छोरी, दुई छोरा मध्येका जेठा छोरा पोखरेलले भारपा क्षेत्र मात्र हैन,

सम्पन्न मेची अञ्चल क्षेत्रमा कृषि पेशा व्यवसायमा लागेका किसानहरूलाई प्रशिक्षण/छलफल/कृषक पाठशालाको माध्यमबाट सँधैँ होसला र प्रेरणा दिने गरेका छन् । विगत दुई दशकदेखि उनले एक कुशल प्रशिक्षक मात्र हैन, कृषि अभियन्ताकै

रुपमा काम गरिरहेका छन् । पारिवारिक स्थिति विक्रम संवत् २०५१ सालमा दमक निवासी शोभा धिमिरेसँग वैवाहिक जीवनमा बाँधिएका उनीहरूका दुई छोरा र एक छोरीको जायजन्म भएको

बाँकी अन्तिम पृष्ठमा

ST. XAVIER'S SADAKBARI SCHOOL Jhapa Rural Municipality-2

VACANCY ANNOUNCEMENT

St. Xavier's Sadakbari School, Jhapa-2, seeks qualified candidates for the following teaching position:

- Post : Science Teacher
- Academic Qualification : BSc Completed
- Experience : Minimum 2 Years of Teaching Science
- Language Proficiency : English and Nepali
- Salary : Negotiable

Interested candidates must contact the Principal before 5 Asaar 2080 (20 June 2023)

Contact : 9863596325, 9801936669

YAMAHA RACING
MILEAGE CHALLENGE
EVENT : JESTHA 32, 2080
YAMAHA SHOWROOM, BIRTAMODE

RIDE TO SUCCEED
PARTICIPATE & WIN EXCITING GIFT HAMPERS

REGISTRATION OPEN

SAYAPATRI TRADE LINK, BIRTAMODE
023-531677, 9804906289, 9815016021

डा. विकाश जैशी, MD, DM
वरिष्ठ विशेषज्ञ - कलेजो (हिलार), पेट, ग्यास्त्रिक अल्सर, जर्किडस, हेपटाइटिस रोग
समय: प्रत्येक महिनाको अर्धरात्रि आइतबार, काठमाडौंबाट

डा. दिपायन पाण्डे, MD
विशेषज्ञ - स्नायु, योग, सौन्दर्य, कण्ठरोग
समय: प्रत्येक विहिनबार

डा. आलोक झा, MD
विशेषज्ञ - मानसिक, नशा, रोग (बाल तथा किशोर मनोचिकित्सक)
समय: प्रत्येक महिनाको पहिलो शनिबार

डा. केशव कु. मण्डल, MD
विशेषज्ञ - नवजात शिशु तथा बाल रोग
समय: दैनिक सेवा

डा. प्रेम ब. शाही, MS, FISS
प्रमुख विशेषज्ञ - हाडजोर्नी, नशा तथा मेरुदण्ड सर्जन
समय: दैनिक सेवा

डा. हरिशंकर प्र. यादव, MD, FIEM
विशेषज्ञ - मधुमेह, थाइराइड, हर्मोन रोग । समय: दैनिक सेवा

डा. धिरज ताम्राकार, MD
विशेषज्ञ - आन्तरिक मेडिसिन तथा फिजिसियन । समय: दैनिक सेवा

डा. धिरज गिरी, MS
विशेषज्ञ - नाक, कान, घाँटी, टाउको रोग
समय: दैनिक सेवा

प्रा. डा. अरुण सेढाई, MD, DM
प्रमुख विशेषज्ञ - गगुली (किडनी), पिसाब रोग तथा गगुली प्रत्यारोपण फिजिसियन
समय: प्रत्येक महिना विर हरिपटलबाट

प्रा. डा. गौरवराज ढकाल, MS, FISS
प्रमुख विशेषज्ञ - मेरुदण्ड (स्पाइन), गर्भ, कम्मर, नशा दस रोग/सर्जन
समय: प्रत्येक महिना विर हरिपटलबाट

डा. धर्मागत भट्टराई, MD, DM
प्रमुख विशेषज्ञ - बाल रोग, एलर्जी तथा रोग प्रतिरक्षा (इम्युनिटी) रोग
समय: प्रत्येक महिना इच्छुकोकचर सेक्टरबाट

डा. विवेक कट्टेल, MD, FRCI
प्रमुख विशेषज्ञ - बाश्चरोग तथा (युरिक एसिड), जोर्नी रोग
समय: प्रत्येक महिना न्यूरो हरिपटलबाट

स्वास्थ्य क्षेत्रमा अग्रगण्य
जिवनरक्षा पोलिक्लिनिक
एण्ड डाइग्नोस्टिक सेन्टर प्रा. लि.
बित्तमोड-८, भद्रपुररोड, भापा (यामाहा शोरूम अगाडि)
जानकारीका लागि सम्पर्क
023-531242/023-591566

प्याथोलोजि ल्याब/मिडियो एक्स-रे/फिजियोथेरापी/ विशेषज्ञ ओ.पि.डि.
हेल्थ प्याकेज/केन्टल/डिजिटल एक्स-रे
9817094601

विदेशमा रहेका नेपालीको मतदाता नामावली संकलन गरिँदै

भापा(प्रस) निर्वाचन आयोगले आगामी साउनदेखि विदेशमा रहेका नेपाली नागरिकको मतदाता नामावलीमा नाम संकलन प्रक्रिया अगाडि बढाउने भएको छ। विदेशमा रहेका नेपाली नागरिकको मतदानको अधिकारसम्बन्धी व्यवस्था सरकारको नीति तथा कार्यक्रमबाट पारित भइसकेको छ। बजेट वक्तव्यमा समेत उक्त व्यवस्था उल्लेख छ। संसद्को राष्ट्रिय सरोकार तथा समन्वय समितिको सोमबारको बैठकमा प्रमुख निर्वाचन आयुक्त दिनेशकुमार थपलियाले विदेशमा रहेका नेपाली नागरिकको मतदानको अधिकार सुनिश्चित हुने गरी नयाँ कानुनमा उक्त व्यवस्था समावेश गर्न लागेको जानकारी दिए। उनले भने, "नयाँ कानुन अर्थात् पनि विशेष

अधिकार प्रयोग गरी नामावलीसम्म आयोगले संकलन गर्न लागेको छ। साउन १ गतेदेखि सम्भाव्य केही देशबाट नामावली संकलन गर्ने आन्तरिक तयारी आयोगले गरिसकेको छ।"

सर्वोच्च अदालतको २०७४ चैत ७ गतेको परमादेशमा जनसंख्याको दूला हिस्सालाई मत खसल्ने अवसरबाट विमुख गरी गरिने निर्वाचनलाई पूर्ण रूपमा जनअनुमोदित मान्न नसकिने तर्क गरिएको थियो। तर कानुन अभावमा वैदेशिक रोजगारीमा

रहेका नागरिकले मतदान गर्न सम्भव नभएकोले आवश्यक कानुनी र अन्य पूर्वाधार व्यवस्था गरी वैदेशिक रोजगारीमा रहेका नेपाली नागरिकलाई मतदानको अधिकार प्रदान गर्न सर्वोच्च अदालतले निर्देशनात्मक आदेश जारी गरेको थियो।

सर्वोच्च अदालतले आदेश गरेको छ वर्षपछि सरकार र निर्वाचन आयोगले उक्त फैसला कार्यान्वयनका निमित्त तदारुकता देखाउन थालेका छन्। प्रमुख आयुक्त थपलियाले मतदाता नामावली संकलनका लागि नेपाल सरकारको सैद्धान्तिक सहमति र कूटनीतिक नियोगमा तयारी गर्नुपर्ने गरी दुई वटा प्रमुख तयारी आवश्यक हुने बताए।

आयोगले सैद्धान्तिक सहमतिको लागि नेपाल सरकारमा प्रस्ताव पठाइसकेको छैन। उनले भने "छिट्टै सैद्धान्तिक सहमतिको लागि पठाउँछौं। कूटनीतिक नियोगमा तयारीका लागि सरकारको सहयोग आवश्यक पर्छ। त्यससम्बन्धमा समेत कुराकानी हुँदै छ।" उनले नामावली संकलन हुँदैन भने मतदान गर्न नपाउने स्पष्ट गर्दै त्यसका लागि कानुनी व्यवस्था आवश्यक पर्ने बताए। आयोगले आन्तरिक तयारी गरिरहेका तत्काल नामावली संकलन गर्न करिब एक करोड रुपैयाँ आवश्यक पर्ने जनाएको छ। पहिलो चरणमा कतार, युएई, साउदी अरब, बहराइन, कुवेत, मलेसिया लगायत देशमा वैदेशिक रोजगारीका लागि गएकाको नामावली संकलन हुनेछ।

अनेरास्ववियु भापाको अध्यक्षमा तीनजनाको उम्मेदवारी

बिर्तामोड(प्रस)। अनेरास्ववियु भापाको २१ औं जिल्ला सम्मेलनमा नयाँ नेतृत्वका लागि तीनजनाले उम्मेदवारी दिएका छन्।

वर्तमान समितिका उपाध्यक्षहरु बलराम गिरी, लक्ष्मी गौली र सचिव नारायण पोखरेलले अध्यक्षका लागि उम्मेदवारी दिएका हुन्। ३१ जनाको कार्यसमितिका लागि ६० भन्दा बढीले उम्मेदवारी दिएका छन्। अधिवेशनमा जिल्लाभरबाट ७०३ जना प्रतिनिधि सहभागी

भएका छन्। नेकपा एमालेका जिल्ला उपसचिव एवम् अनेरास्ववियुका पूर्व नेता असार राजवंशीको संयोजकत्वमा निर्वाचन समिति गठन भएको छ। सोमवार मनोनयन दर्ता गरिएको र मंगलवार भएको छलफलमा केही सदस्य पद सर्वसम्मत गराएको निर्वाचन समितिका संयोजक राजवंशीले बताए। उनले निर्वाचन प्रक्रियामा नयाँ सर्वसम्मतबाट अध्यक्ष चयन गर्न केही दिन लामो जानकारी दिए।

भद्रपुरका पूर्व दमकल चालक थापाको डुबेर मृत्यु

भद्रपुर(प्रस)। भद्रपुर नगरपालिकाका पूर्व दमकल चालकको पैनीमा डुबेर मृत्यु भएको छ। डुबेर मृत्यु हुनेमा भद्रपुर नगरपालिका-९ स्थित शान्तिचोक बस्ने ७५ वर्षीय जीवनकुमार थापा रहेको जिल्ला प्रहरी

कार्यालय भापाले जनाएको छ। भद्रपुर-८ स्थित मेची बहुमुखी क्याम्पस पूर्वपढि बने पैनीमा डुबेको अवस्थामा उनको शव मंगलबार बिहान फेला परेको प्रहरीले जनाएको छ। मानसिक सन्तुलन ठिक नभएका थापा सोमबार साँझ घरमा कसैलाई जानकारी नगराई हिँडेका थिए। परिवारजनले उनको खोजी गर्ने क्रममा मंगलबार बिहान मृत अवस्थामा फेला परेको प्रहरीले जनाएको छ। प्रहरीले शवको कानुनी प्रक्रिया पूरा गरी प्रादेशिक अस्पताल भद्रपुरमा पोस्टमार्टम गरी परिवारजनलाई जिम्मा लगाएको बताएको छ।

ठगी धन्डामा जबर्जस्ती संलग्न ६५ नेपालीको उद्धार

भापा(प्रस)। फिलिपिन्सको पामपानामा अनलाइनमार्फत ठगी गराउने काममा संलग्न गराइएको ६५ जना नेपाली कामदारलाई उद्धार गरी काठमाडौं ल्याइएको छ। चारजना नेपालीलाई फिलिपिन्स प्रहरीले साक्षीको रूपमा राखेको छ। फिलिपिन्स माभिला हेर्ने मलेसियास्थित नेपाली दूतावासले अन्तर्राष्ट्रिय अपराधसंगठन (आइओएम)को सहयोगमा उनीहरूलाई काठमाडौं ल्याइएको हो। ६५ जनालाई आईओएमले हवाई टिकट उपलब्ध गराएको हो। फिलिपिन्सको राष्ट्रिय प्रहरीको साइबरविस्फुटको अपराधको टोलीले पामपानामाको क्लर्क रिपोर्टस्थित क्लर्क सन भ्याली हब कर्पोरसन र मावालाकाटस्थित विशेष आर्थिक क्षेत्रमा छापामार्दा ६९ जना नेपालीसहित ११ सय ३७ जना विदेशीलाई उद्धार गरिएको थियो। अनलाइनमार्फत ठगी घन्टा गर्न लगाउने १२ जनालाई पनि प्रहरीले पक्राउ गरेको छ। जसमा सात जना चिनियाँ, दुई जना इन्डोनेसिया र एक मलेसियन नागरिकलाई हिरासतमा राखेर छानबिन भइरहेको छ। प्रहरीले दुई वटा कार्यालयबाट उद्धार गरिएकोमध्ये २० जनालाई भने साक्षीको रूपमा राखेको छ। जसमा ४ जना नेपाली छन्। प्रहरीले बन्धक भएका भियतनाम, चीन, इन्डोनेसिया, नेपाल, मलेसिया, म्यान्मार, थाइल्यान्ड, भुटान, भारत, ताइवान र भारतका नागरिकलाई उद्धार गरी सेल्टरमा राखिएको थियो।

नेपाली दूतावासका द्वितीय सचिव प्रेमबहादुर बुढा थापाले सबै नेपालीलाई ट्राभल डकुमेन्ट पठाइ उद्धार गरिएको बताए। उनीहरूलाई काठमाडौंमा दुई समूहमा गरी शनिबार र आइतबार ल्याइएको थियो। उद्धार गरिएकाहरूलाई आ-आफ्ना घर पठाइएको छ। '६९ जना नेपालीको राहदानी फिलिपिन्सको प्रहरीले राखेको छ। बन्धक

बनाइ ठगी गराउने गिरोहविस्फुट छानबिन भइरहेकोले नेपालीले आफ्नो राहदानी बोक्न पाउने छैन,' थापाले बताए। ती नेपालीहरू गएको तीन महिनाभित्र भिजिट भिसामा फिलिपिन्स पुगेका थिए। उनीहरूलाई अनलाइनमार्फत अन्तर्वार्ता लिइ काममा छनोट गरिएको थियो। 'मलाई कम्पनीले वाट्सअपबाट छनोट गरेको हो। महिनाको एक हजार डलर तलब, नि:शुल्क होस्टल र खानाको व्यवस्था भनिएको थियो,' एक जना नेपाली युवकले भने, 'हवाई टिकट पनि कम्पनीले नै

पठाइदिएको थियो।' फिलिपिन्स पुगेपछि भने राहदानी जफत गरिएको उनले बताए। 'हामीलाई कल सेन्टरको काम भनिएको थियो। तर कल सेन्टरबाट मान्छेलाई फसाएर ठगी गर्ने कुरा पछि मात्रै थाहा पायौं। मोबाइल दिइएको थिएन। एक खालको कैदी नै बनाइदियो। आफ्नै कोठाको सहकर्मीसँग पनि बोल्न बन्देज थियो,' उनले भने,

'हामीलाई गेट बाहिर जान रोक् थियो। डिउटी सकिएपछि क्याम्पमा लगेर छोडिने गरेको थियो।' अर्का नेपाली युवकले काम छोड्न खोज्दा पनि नदिइएको बताए। 'दैनिक १८ घण्टासम्म ग्राहक खोज्ने काममा लगाइन्थ्यो। यदि ग्राहक भेटिएन भने करार रद्द गर्ने धम्की दिन्थ्यो। तलब कटौती गरिदिन्थ्यो। तीन दिनसम्म बेड वा कुर्सी बिना कोठामा लगेर थुनेर राख्थ्यो। दैनिक एक कप चाउचाउ र सानो एक बोतल पानीको भरमा बस्नु पर्दथ्यो,' उनले भने, 'त्यस्तो कोठा निकै कालो

थियो। जसलाई 'मेडिटेसन रूम' ध्यान गर्ने कोठा भनिन्थ्यो। त्यसपछि तिमी काम गर्न चाहन्छौ वा फर्कन चाहन्छौ भनेर सोध्नी हुन्थ्यो। यदि फर्कन चाहन्छौ भनेर उनीहरूले राखेर हाम्रो मन परिवर्तन गर्न खोज्थ्यो।' उनीहरूलाई अमेरिका, युरोप र क्यानडाका बन्नेहरूसँग ठगी गर्न ग्राहक खोज्न लगाइन्थ्यो। अपरिचित व्यक्तिसँग फर्जी 'रोमान्टिक अनलाइन रिसेसन' बनाउन तालिम दिइन्थ्यो। त्यसपछि क्रिप्टोकेन्सी किन्न लगाउने र फर्जी बैंक खातामा रकम जम्मा गर्न लगाइन्थ्यो। उनीहरूसँग दुई सयभन्दा बढी इन्डोनेसियाका नागरिक पनि काम गर्थे। मनिलामा इन्डोनेसियाको दूतावास थियो। इन्डोनेसियाको दूतावासमा गोप्य उजुरी परेपछि इन्डोनेसियाका राजदूतले प्रहरीलाई खबर गरेको थियो। राष्ट्रिय प्रहरीको साइबर विस्फुटको अपराधको नेतृत्वमा गएको प्रहरीको टोलीले छापामार्दा फिलिपिन्सकै दूला अनलाइन ठगी बाहिरिएको हो। ठगी घन्टा चलाउने फिलिपिन्सका सांसद शेराविन गत्वालयनले सांसदमा फिलिपिन्स मनोरञ्जन तथा खेल निगम (पीएजीसीओआर) भ्रष्ट हुँदा फिलिपिन्स मानव तस्कण गर्ने र ठगी गर्ने ठाउँको रूपमा विकसित भइरहेको बताइन्। स्थानीय सञ्चारमाध्यममा न्याय विभागका सहायक सचिव मिर्को क्लभानोले १२ जनाविस्फुट मानव तस्कण, अपहरण र अध्यागमन कानुनको उल्लंघन सम्बन्धी मुद्दा चलाइने बताएका छन्।

कृषिका...

छ। हालको हिलिहाड गाउँपालिका वडा नं. ७ भारपा गैरीगाउँमा तेह रोपनी क्षेत्रफल जग्गाजमिन भएका उनले धान मकै र व्यवसायिक बैमोसमी तरकारी (गोलभेडा) खेती गरेका छन्। घरपरिवारलाई राम्ररी खान लाउन पुगेर गोलभेडाको बिक्रीबाट राम्रो बचत हुने गरेको उनको भनाई छ। तरकारीको बिक्रीबाटै नानीबाबुहरूको पढाई खर्च धानिरहेको उनी मुस्कुराउँदै भन्छन्।

साना किसान कृषि सहकारी संस्था मातहतका चिया बगानमा सञ्चालन भएको चियावालीमा चालीस दिने प्रशिक्षक/प्रशिक्षण (TOT) तालिम प्राप्त गरिसकेपछि उनी पूर्ण रूपमा आईपीएम प्रशिक्षक बनेका हुन्। आईपीएम कृषक पाठशाला मुख्यतया चारवटा सिद्धान्तमा आधारित भएर सञ्चालन गरिन्छ। ती सिद्धान्तहरूमा १) स्वस्थ बाली उत्पादन २) नियमित खेतबालीको अवलोकन ३) शत्रुजीवको व्यवस्थापन गर्दै मित्रजीवको संरक्षण गर्ने ४) किसान दक्ष बन्ने। यदि सिद्धान्तमा आधारित रहेर एउटा बाली अवधिको प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिम प्राप्त गरेर पुनः (TOT) तालिम लिएपछि आईपीएम प्रशिक्षक बनेका छन्। यसै सन्दर्भका सबैखाले तालिम प्राप्त गरी पोखरेल किसान प्रशिक्षक भएका हुन्। भाषास्थित कलवलगुरीमा २०७२ सालमा अदुवा बालीमा सञ्चालन भएको १६ हप्ते असल कृषि अभ्यास कृषक पाठशालाको प्रशिक्षक/प्रशिक्षणमा समेत उनी सहभागी भएका थिए।

प्रशिक्षक/प्रशिक्षण
पोखरेल मेची पहाडमा कृषक प्रशिक्षकको दोस्रो नाम हो भन्दा फरक नपर्ला। धानवाली, तरकारीवाली, अदुवावाली अन्य बालीहरूसमेत हाससम्म फण्डे ८७ बढी (आईपीएम) एकिकृत शत्रुजीव व्यवस्थापन कृषक पाठशाला

सञ्चालन गरिसकेको पोखरेल गर्वका साथ बताउँछन्। पोखरेलले सञ्चालन गरेका १६ हप्ते आईपीएम कृषक पाठशाला एवं तालिमहरूको कुरा गर्दा साविक - जिल्ला कृषि विकास कार्यालयतर्फ संख्या १८ - कृषि ज्ञान केन्द्रतर्फ संख्या १२ - सिर्चाई प्रवर्द्धन कार्यक्रम (सिएमआइएस्पी) तर्फ संख्या १३ - एफएओतर्फ असल कृषि अभ्यास कृषक पाठशाला (अदुवावाली) संख्या २५ - नेपाल रेडक्रस सोसाइटीतर्फ संख्या २ - मसिकोर नेपाल नामक गैरसरकारी संस्थातर्फ संख्या १५ - नेपाल चिया विकास निगमतर्फ चियावालीमा संख्या १ - कृषि विकास निर्देशनालयतर्फ संख्या १ सञ्चालन भएका यी पाठशालाहरू एउटा बाली अवधिभरका करिब १६ देखि अठार हप्तासम्म सञ्चालन गर्नुपर्दछ। आफूले यी पाठशालाहरू पाँचथर, इलाम ताप्लेजुङ र तेह्रथुमका विभिन्न गाउँमा कृषक समूह सहकारी संस्थाहरूमा सञ्चालन गरेको उनी बताउँछन्। यसबाहेक पोखरेलले एकादिने दुईदिने विभिन्न कृषि विषयका तालिमहरू स्थानीय तह साविक जिल्ला कृषि विकास कार्यालय अन्य गैरसरकारी

संस्थाहरूसँगको सहकार्यमा वाली उत्पादन तथा वाली संरक्षण विषयका तालिममा कक्षा सञ्चालन गरेका छन्। **तालिम भ्रमण तथा अनुभव**
-मदन भण्डारी प्रशिक्षण प्रतिष्ठान उल्लोवाँरी मोरङले सञ्चालन गरेको स्किल टेष्ट परीक्षामा जेटिए उत्तीर्ण गरेका छन्।
- नेपाल अदुवा उत्पादक तथा व्यवसायी संघको आयोजनामा सञ्चालन भएको प्रशिक्षण कार्यक्रममा पाँचथर र ताप्लेजुङ जिल्लामा स्थानीय स्रोत व्यक्तिको रूपमा तालिम तथा गोष्ठी सञ्चालन गरेका छन्।
-मोतीलाल नेहरू विश्व फार्म ट्रेनिङ इन्स्टिच्यूट भारतमा कृषिमा व्यवसायिकीकरण तथा औद्योगिकरण विषयक ११ दिने तालिम तथा भ्रमणमा सहभागी भएका छन्।
-उन्नति परियोजना नेपालको सहकार्यमा अदुवा निर्यातमा देखिएका समस्या र समाधानका उपाय विषयक एक महिने भ्रमण तथा गोष्ठीमा बंगलादेशका विभिन्न व्यापारिक शहरहरूको भ्रमण गरेका छन्।
विभिन्न संघसंस्थामा आवद्धता
सिद्धेश्वरी माध्यमिक विद्यालय हिलिहाड गाउँपालिका वडा नं ६ को विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष पदको जिम्मेवारी पोखरेलले सम्हालेका छन्। यसैगरी सिरिसे खानेपानी तथा सरसफाई

उपभोक्ता समितिको अध्यक्षको जिम्मेवारी समेत सम्हालेका छन्।

मा न स र म न गणनायोग्य पुरस्कार कतै नपाएका पोखरेल भन्छन्, 'किसानको सेवा नै मेरो धर्म हो। सदा स्वस्थ रहेर कृषिको विकास गर्न सकिए र किसानको सेवा गर्न निरन्तर पाइरहेमा मलाई यसैमा आनन्द लाग्दछ।' अन्त्यमा, हिलिहाड गाउँपालिकाको भारपाबाट

मेची पहाडी जिल्लाका विभिन्न गाउँबस्तीहरूमा पुगेर कृषकलाई विभिन्न प्रशिक्षण दिई हौसला बढाउन सँधै क्रियाशील कृषक सहजकर्ता पोखरेललाई कृषि ज्ञान केन्द्र पाँचथरको तर्फबाट हार्दिक बधाई छ। आगामी दिनमा सकृय सेवा निरन्तर रहिरहोस् धेरैधेरै शुभकामना। (लेखक भद्रपुरी कृषि ज्ञान केन्द्र पाँचथरका कार्यालय प्रमुख हुन्।)

नेपाल विद्युत प्राधिकरण
वितरण तथा ग्राहक सेवा विदेशनालय
प्रदेश नं. १, प्रादेशिक कार्यालय, बिराटनगर
अनारमनी वितरण केन्द्र

फोन: ०२३-५१५१५५ (कार्यालय)
०२३-५१०२५५ (लक्ष्मण शैला)

सूचना	सूचना	सूचना
उपरोक्त सम्बन्धमा मिति २०८०/०२/१६ गते शिलबन्दी दरभाउपत्र नं NEA-ANM2079/08-04(SQ) को शिलबन्दी दरभाउपत्र आन्धान सूचना गोरखापत्र दैनिकमा प्रकाशित भएका व्यहोरा जानकारीको लागि अनुरोध छ। प्राविधिक कारणवस मिति २०८०/०२/३० गते शिलबन्दी दरभाउपत्र संसोधन गर्न अत्यावश्यक भएको र संसोधन शिलबन्दी दरभाउपत्रको म्याद मिति २०८०/०३/०७ गतेसम्मलाई थप गरिएको व्यहोरा यो सूचना www.bolpatra.com/egp मार्फत सम्बन्धित निर्माण व्यवसायीहरूलाई जानकारी गराइन्छ।		
		- नेपाल विद्युत प्राधिकरण अनारमनी वितरण केन्द्र

बिर्ता (सेफ्टी तथा ढल सफाई)
बिर्तामोड, भापा

सम्पर्क:
9825952680
9816063266
9825952677
9804994595

सेफ्टी तथा ढल सफाई गर्नु परेमा हामीलाई सम्पर्कनुहोस्। पहाडी क्षेत्रमा पनि सेवा उपलब्ध छ।

सम्पादकीय

उपेक्षित कृषिकर्म

असार शुरू हुन लागेपछि नेपाली किसानहरू अब बर्षे धानवालीतर्फ लागेका छन्। कृषि कर्म विश्वमै जीवनको विकल्परहित आधार भूत कर्म हो। जीवन धान र चलायमान गराउने अक्सिजन र पानीपछि खाद्य पदार्थ नै हो। त्यो कृषिबाहेक अन्य कतैबाट प्राप्त हुँदैन। कृषिले दिने ऊर्जाले नै मानिस जीवित छ। उसको जीवन चलेको छ। यसलाई हामीहरूलाई सामान्य, गाउँले किसानको उपेक्षित र तिरस्कृत कर्मजस्तै मात्र मानिएको छ र तदनुकूल व्यवहार गरिएको छ। फलतः यसले पाउनुपर्ने, प्राथमिक स्थान, सम्मान र शतत सहयोग पाउन सकेको छैन। कतै पाएको छ भने पनि त्यो पनि व्यापारिक र नाफाको एउटा बजारमुखी दृष्टिकोणले मात्र पाएको छ। स्वयं कृषि र किसानको समग्र हित हुने गरेर कतै पाएको छैन।

किसानले आफूलाई त्यस्तो शक्ति मान्दैन, मान्न दिइएको छैन। उसले आफूलाई काम नलाग्ने धन्धा गर्न अभिशप्त गवार, गाउँले, अशिक्षित रातोदिन भरि बादल, घाम खडेरी, हावा हुरीसँग खेल्ने एउटा कमजोर र छरपस्ट जमात मान्छ। त्यस्तै मान्ने बनाइएको छ। उसले आजका सबै 'सभ्य' मानिने र ठानिने सहरवासी, नगरवासीलाई कृषि उपजको आपूर्ति गर्दछ। त्यो अकिञ्चन जमातले आफ्नो कर्म गर्न छोड्यो भने कथित सभ्यको अस्तित्व नरहने कुरा उनीहरूले सोचेकै छैनन्, सोचेकै हुँदैनन्। तिनमा रहेको निष्कण्ट उच्च मानवीयताले उनीहरूलाई त्यस्तो सोच्ने कुनै कुसंस्कार दिएको छैन। बरु त्यसको विपरीत ती प्रकृतिसँग खेल्ने, त्यसैमा रामाउने र अधिकांशतः अबोध प्राणी नित्य निरन्तर कृषि कर्ममा लागेका हुन्छन्। प्रकृति अनुकूल भइदियो भने खुसी हुन्छन्। प्रतिकूल भइदियो भने पनि त्यसको सामना गर्न उनीहरू बाध्य छन्। रुन्छन्, कराउँछन्, छाती पिट्छन् र फेरि सम्हालिँदै प्रकृतिकै काखमा हिलो, धूलोसँग खेल्छन्। यो साल विग्रियो अर्को साल कस्तो नबन्ला भनेर आशावादको स्वप्नमय संसारमा डुल्छन्। यो तिनको नित्य कर्म हो रहुँदै आएको छ।

हो, हाम्रो समाज पनि एक जमानामा उत्तम खेती, मध्यम व्यापार, निच नोकरी मान्ने प्रचलन थियो। त्यसैले समाजले त्यतिबेला कृषिलाई सर्वोपरि स्थानमा राखेको कुरा यसबाट प्रष्ट हुन्छ तर आज त्यसको ठीक विपरीत कृषि कर्म सबैभन्दा निच, व्यापार मध्यम नै र नोकरी सर्वोत्तम बन्न पुगेको छ। कृषिजस्तो आधारभूत कर्मलाई आधारभूत स्थान दिइएको त्यो जमानाको सही कुरालाई आज पनि पुनर्स्थापना गरेर कृषि कर्म र किसानलाई ज्योतिषी रूपमा निरन्तर सहयोग गरेर उन्नत तुल्याउन सकिने भने मानव अस्तित्व नै ठूलो संकटमा पर्ने कुरा विन प्रतिदिन सन्निकट हुँदै गइरहेको छ। विश्वको बढ्दो जनसंख्या र जमिनको धान्न सक्ने क्षमता र कृषिले दिने समग्र उत्पादन अपुग हुने स्थितिको आकलन गरेर नै संयुक्त राष्ट्रसंघले पनि अरु धेरै खान हुने स्रोत (एडिबल्ल) अहिले अस्तित्वमा भइरहेका बाहेक अरु थप भ्रारपात, बोटबिरवा, पशुपक्षीसमेतलाई खाद्यवस्तुमा जोड्न बाध्य बनेको देखिँदछ। यसले पनि कृषिको विश्वव्यापी महत्त्व, आवश्यकता तथा बढ्दो औचित्य र ज्वलन्त रूपमा चालिनुपर्ने थप कदमलाई दर्शाउँछ।

Pratidin National Daily

प्रतिदिन

तपाईं जहाँ भएपनि प्रतिदिन दैनिक तपाईंसँगै

ताजा र विश्वसनीय खबरको लागि

लगइन गर्नुहोस

www.pratidindaily.com

• रामनारायण देव

कुनै पनि राष्ट्रका नागरिक नागरिकताविहीन हुन सक्दैन भन्ने विश्वमान्यता छ। नागरिकताविहीन नागरिक राज्यद्वारा प्रदान गरिने कुनै पनि सेवासुविधाबाट वञ्चित हुने गर्दछन्। राज्यले आधिकारिक रूपमा त्यसलाई चिन्दैन। राज्यका आधिकारिक नागरिक भएपछि मात्र ती सुविधा तथा हक र अधिकार प्राप्त गर्न योग्य मानिन्छ। नेपालमा २००९ सालदेखि नै नागरिकता ऐन बनेको छ। त्यसपछि २०२०, २०४७, २०६३ तथा २०७२ सालको संविधानमा नागरिकता प्राप्तिको प्रावधान राखिएको छ। नेपालको हकमा नागरिकता संवेदनशील विषय बनेको छ। दुइटा विशाल मुलुक भारत र चीनबीच स्थित एउटा सानो सार्वभौमसम्पन्न मुलुक हो नेपाल। दुई वटै छिमेकी मुलुकको करोडौं जनसंख्याको दौजोमा यो सिर्फ तीन करोड जनसंख्या भएको मुलुक हो। यस्तै नागरिकता जस्तो सवालमा सतर्क हुनु पर्छ तर आफ्नै मुलुकका वंशज तथा जन्मसिद्ध नागरिकलाई नागरिकताबाट वञ्चित राख्नु

नागरिकताविहीन मधेशवासीमा हर्ष

नैसर्गिक अधिकारविरुद्ध हो। नागरिकतालाई राजनीतिक हतियार बनाउनु हुँदैन। नेपालमा नागरिकताको विषय उठ्यो भने भेट्ट सबैको मनमास्तिष्कमा तराई मधेशको प्रतिविम्ब देखिन्छ। लाग्छ, नागरिकताको प्रश्न तराई मधेशसित मात्र सम्बन्धित छ, पहाडसित होइन।

तराईका धर्तीमा सयौं वर्षदेखि पुर्ख्यौली रूपमा बस्दै आएका आफ्नै देशका नागरिकलाई विदेशी देख्नु कमजोर सोचाइ हो। देशको एउटा महत्वपूर्ण भूभागका बासिन्दाप्रति विभेदपूर्ण मानसिकता राख्नु आफ्नैमा विडम्बनापूर्ण छ। हो, गैरनेपालीले नागरिकता पाउनु हुँदैन। नेपाली नागरिकताबाट वञ्चित हुनु हुँदैन। यसप्रति राज्य सतर्क त हुने पछि यसको नाममा राजनीतिक फाइदा लिनु हुँदैन। कुनै पनि नेपालीलाई प्रमाणका आधारमा स्थानीय प्रशासनले नागरिकता दिन्छन् न कि अनुहार र मौखिक आधारमा। नागरिकता विधेयकलाई गत जेठ १७ गते राष्ट्रपति रामचन्द्र पौडेलले प्रमाणीकरण गर्नुभयो। उक्त विधेयक अघिल्लो संसदको दुवै सदनबाट पारित भएको थियो। नागरिकता विधेयकबारे एमालेले असहमति जाहेर गरेको छ। उक्त असहमति नागरिकताविहीन नेपालीको सवैधानिक मौलिक हकको विरुद्धमा छ। यो देशका नागरिकलाई अनागरिक बनाइराख्ने उसको प्रपञ्च हो। यसलाई राजनीतिक सौदाबाजीको विषय बनाइनु हुन्छ। राष्ट्रपति पौडेलले यसलाई प्रमाणीकरण गरेर नागरिकताविहीन लाखौं नेपालीको

मनोभावनालाई सम्बोधन गर्नुभएको छ। नागरिकता सिर्फ तराई मधेशका जनताको मात्र नभएर पहाड, हिमाल क्षेत्रका नागरिकको पनि सरोकारको विषय हो।

यो विधेयक कार्यान्वयनमा आएपछि लाखौं नयाँ युवा लाभान्वित हुने छन्। विधेयकमा २०७२ साल ३ असोजभन्दा अगाडि जन्मको आधारमा नागरिकता प्राप्त गरेका नागरिकका सन्तानले बाबु र आमा दुवै नेपालको नागरिक भएको अवस्थामा १६ वर्ष पुगेका सबैले वंशजको आधारमा नागरिकता पाउने उल्लेख छ। यसबाट जन्मसिद्ध नागरिकका १६ वर्ष पुगेका सात लाख सन्तानले नागरिकता पाउने छन् साथै गैरआवासीय नेपाली नागरिक पनि लाभान्वित हुने छन्।

विधेयकमा विदेशी मुलुकको नागरिकता प्राप्त गरी दक्षिण एसियाली क्षेत्रीय सहयोग सङ्गठनको सदस्य राष्ट्रबाहेकका देशमा बसोबास गरेका र साविकका वंशजको वा जन्मका आधारमा निज वा निजको बाबु वा आमा, बाजे वा बजे नेपाली नागरिक रहेपछि विदेशी मुलुकको नागरिकता प्राप्त गरेको व्यक्तिले आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकार उपभोग गर्न पाउने प्रावधान छ। गैरआवासीय नेपालीले पनि नागरिकता प्राप्त गर्न सक्ने छन्। यस अनुसार विभिन्न मुलुकमा रहेका १५ लाखभन्दा बढी गैरआवासीय नेपालीले नागरिकता पाउने छन्। यसबाट नेपाली

नागरिकता प्राप्त गैरआवासीय नेपालीलाई नेपालमा लगानी गर्न कानुनी बाटो खुल्ने छ। तिनीहरूको योग्यता, क्षमता र आर्थिक सम्पन्नताको फाइदा मुलुकले लिने छ।

विधेयक प्रमाणीकरणले एकातिर नागरिकताविहीनहरू नागरिकता प्राप्त गरी राष्ट्रियतामा अभिवृद्धि भएको छ भने अर्कोतिर गैरआवासीय नेपालीको दुलो धनराशि लगानीको अवसर प्राप्त भएको छ। अर्कोतिर बाबु पहिचान नभएका आमाको नामबाट वंशजको नागरिकता पाउने विषयलाई विधेयकले समेटेको छ। नागरिकता लिने सन्तान र आमाले स्वघोषणा गर्नुपर्ने प्रावधानले लैङ्गिक विभेद र अपमान गरेको भन्दै विरोध भइरहेको छ। विदेशी पुरुषसँग बिहे गरेको नेपाली महिलाका सन्तानले सर्तसहित वंशजको नागरिकता पाउने अधिकार विधेयकले दिएको छ। यसअघि २०६३ को ऐनमा अज्ञीकृत नागरिकता मात्रै पाउने व्यवस्था थियो। वैवाहिक अज्ञीकृत नागरिकता विषयमा यो विधेयकमा प्रस्ट गरेको छैन। विदेशी महिलाले नेपाली पुरुषसँग बिहे गरेर आउँदा सात वर्ष कुटुम्बे राज्य व्यवस्था तथा सुशासन समितिद्वारा सिफारिस गरिएको प्रतिवेदनलाई विधेयकले समेटेको छैन। यसले महिलामा असन्तुष्टि थपिएको छ। २०६३ को ऐन अनुसार विदेशी महिलाले नेपालको नागरिकता प्राप्त गर्न चाहेमा नेपाली नागरिकसँग भएको वैवाहिक सम्बन्धमा आफूले विदेशी नागरिकता त्याग्ने कारबाही चलाएको

निस्सा निवेदनसँगै पस गरे पुग्ने थियो। विधेयकले विदेशी ज्वाइँको हकमा भने केही बोलेको छैन।

नागरिकता विधेयक प्रमाणीकरण भएसँगै मधेशकेन्द्रित सबै जसो दलले स्वागत गरेका छन्। विधेयकको प्रमाणीकरणले नागरिकताको समस्या सदाका लागि समाधान हुने प्रतिक्रिया ती दलको छ। त्यस्तै तराईमा करिब तीन दशकदेखि संघर्षरत नागरिकताविहीन संघर्ष समितिले राष्ट्रपतिबाट प्रमाणीकरण भएका नागरिकता विधेयकले खुसी व्यक्त गर्दै छिट्टै कार्यान्वयन हुनेमा विश्वास व्यक्त गरेको छ। यसरी यो विधेयकको प्रमाणीकरणबाट अधिकांश दल, संघ, संस्था तथा बौद्धिक समाजले स्वागत गरेका छन्। एमाले, रास्वपा र केही वामपन्थी पृष्ठभूमिका दलले राष्ट्रियताको जलप लगाएर विरोध गरिरहेका छन्। राजनीतिक तथा राष्ट्रियताको खपतको विषयले मधेशका जनताको हित हुँदैन। एमाले सरकारको पालामा पनि नागरिकता विधेयक संसदबाट पारित भई तत्कालीन राष्ट्रपति विद्यादेवी भण्डारीकहाँ प्रमाणीकरणका लागि पस हुँदा त्यसैलाई राष्ट्रपति देख्ने त्यही विधेयक जस्ताको तस्तै अहिलेको राष्ट्रपतिले प्रमाणीकरण गर्दा कसरी अराष्ट्रिय भयो ? यसको हिसाबकिताब मधेशले आगामी दिनमा अवश्य गर्ने छ। एमालेको द्वेष चरित्रले उ नेपाली नागरिकप्रति संवेदनशील र उत्तरदायी छैन भन्ने प्रमाणित हुन्छ। खोको राष्ट्रवादले मुलुक र मुलुकवासीको कदापि हित गर्दैन।

विदेशबाट फर्केका नेपालीहरूको सञ्जाल

• सुरेन्द्र नेपाल श्रेष्ठ

विदेशबाट फर्केका नेपालीहरू पनि सङ्गठित हुन थालेका छन्। नेकपा एमाले रिटर्नी फेडरेशन नेपाल नामक छुट्टै जनवर्गीय सङ्गठन निर्माण गरी राष्ट्रिय सम्मेलन गर्नु। माओवादी केन्द्रले यही जेठ २६ गते रिटर्नी सेन्टर नेपालको पहिलो राष्ट्रिय भेलाको आयोजना गर्दैछ। जेठको पहिलो हप्ता सम्पन्न स्थायी समितिको निर्णय अनुसार अब यो सेन्टर माओवादी पार्टीको चौबिसौं जनसङ्गठन बनेछ। यो भेलाको पूर्ण सफलताको शुभकामनासहित यस विषयमा मेरा केही अनुभव प्रस्तुत गरेको छु। गैरआवासीय नेपाली सङ्गठित हुन थालेपछि नेपालमा लगानी गर्ने विषयले सबैभन्दा बढी महत्त्व पायो। हुनेखाने केही व्यक्ति तथा ससाना समूहमा विविध क्षेत्रमा लगानी सुरु पनि भए। सङ्गठन निर्माण भएसँगै यसको चल्तपहल बढ्दै गयो। विस्तारै यसप्रति देशबाहिर र भित्र बस्नेहरूको आकर्षण बढ्दै गयो।

सङ्गठन विस्तार र विकासको साथसाथै यसको नेतृत्व प्राप्त गर्ने होडले त भन्नु द्रुत गति लिन थाल्यो। यही गतिलाई अन्ततः धेरैले नेपालमा आर्थिक वर्चस्व देखाउने माध्यम बनाउन थालियो। पैसा भएका सुकिलामुकिलाले नेपालका धरानियौंसँग प्रतिस्पर्धा गर्न खोजेको आरोप लाग्न थाल्यो। हामीले सोचेका सामूहिक लगानीका कुरालाई खासै व्यावहारिक रूपमा प्रयोग गर्न प्रयास पर्याप्त रूपमा भएन।

विश्वासिलो लगानी साभेदारको खोजी छिटफुट केही व्यक्ति मिलेर भने व्यवसायहरू सञ्चालन भएका छन्। त्यसमा प्रायः केही समय विदेशमा बसेर नेपाल फर्किनेहरूको बढी सहभागिता देखिन्छ। विदेशमा बसोबास गरे पनि आफूसँग बचेको केही रकम नेपालमा लगानी गर्न पाए हुने भन्नेहरू उल्लेख्य भेटिन्छन्। तर आफू नै भौतिक रूपमा उपस्थित हुन नपाउने र जिम्मा लिने साथीहरूको आर्थिक नैतिकतामा प्रश्न

खडा भएकाले धेरैले आफ्नो लगानी मात्र हैन पुरानो मित्रता र पारिवारिक सम्बन्ध पनि गुमाउन परेका अनेक उदाहरण छन्। विदेशमा दुःख गरेर जम्मा गरेको कोषलाई आफ्नो सिप अनुसारको काममा लगानी गर्नेहरू पनि पर्याप्त लगानी गर्न नसकिने र अन्य शुभ्रे व्यावहारिक कारणले असफल भएका छन्। घरपरिवार समाज र देशमा बसेर उद्यमी बन्ने सपना धेरैको पूरा हुन सकेको छैन। त्यसपछिको विकल्प भनेको जसरी पनि पहिला भन्दा राम्रो देशमा फर्कनु नै हो। एक पटक देशमा गएर केही गर्नु भन्ने व्यक्ति प्रयास गर्दा पनि हार खाएर पुनः विदेश जानु भनेको प्रायजसोको हकमा सधैँका लागि विदेश पलायन हुनु हो। विदेशमा कमाएको पैसा सकाएर पुनः विदेश जान ऋण खोज्न पर्ने अवस्था आएपछि यस्तो परिणाम आउनु अन्यथा मान्न पनि भएन।

वैदेशिक रोजगारीमा जानेको अस्पष्ट तथ्याङ्क विदेश जानेहरूको यकिन तथ्याङ्क हामीसँग छैन। अनुमानको भरमा अहिले त एक करोड भन्न थालिएको छ। बेलायतको एनआरएनले यहाँ कति नेपाली छौं सङ्क या पता लगाउने प्रयास गर्नु। आफूले सकेसम्म उपलब्ध स्रोतका आधारमा त्यो काम भए पनि हामीले अनुमान गरे जस्तो दुई लाख हाराहारीको हिसाब मिलाउन गर्न सकिने छैन। कतिपय व्यावहारिक कठिनाइका कारण पनि यस्तो भएको हो। त्यति बेलादेखि पटक पटक विभिन्न माध्यमबाट हामी विदेशमा बस्नेहरूको वास्तविक तथ्याङ्क नेपाल सरकारसँग हुनु पर्छ भन्ने कुरा उठाउँदै आएको छु। श्रम स्वीकृति वा विद्यार्थी भिसा प्राप्त गरी बाहिर जानेहरूको तथ्याङ्क प्राप्त गर्न त्यति असहज नहोला। तर को कति फर्केका छन् त्यो रेकर्ड राख्ने चलन नभएको कारण र अन्य माध्यमबाट धेरै बाहिर जाने हुँदा दुरुस्त राख्न सम्भव छैन। सम्बन्धित देशको दूतावासमाफत तथ्याङ्क सङ्कलन गर्न खोजियो भने पनि गैरकानुनी तवरले बस्नेहरूलाई समावेश गर्न सकिँदैन। २०७८ सालको जनगणनाले पनि विदेशमा बस्नेहरूको संख्या निकै कम (करिब बाइस लाख) मात्र देखायो। तथ्याङ्क भनेको शरीरमा रोगको निदानका लागि लक्षणहरूको जाँच गरे जस्तै कुनै पनि समाज वा देशको वास्तविकता बुझ्ने आधार हो।

सञ्जाल निर्माण गरी अर्जित सिपको उपयोग गर्न

नेपाल बाहिर बस्नेहरूबीच राम्रो सङ्गठन निर्माण गरी विदेशबाट फर्केकासँग उत्पादनमा सहकार्य गर्न सकियो भने अहिलेसम्म देखिएका समस्या न्यून हुन जाने देखिन्छ। विदेशबाट सिकेर आएको सिपलाई विदेशमा बस्नेहरू समेतको संलग्नतामा इमानदारितापूर्वक काम गर्ने हो भने आवश्यक सिप र पुँजी उपलब्ध हुन सहज हुन्छ। विदेशको अनुभव लिएर स्वदेश फर्केका व्यक्तिहरूलाई आर्थिक रूपमा भ्रमण गर्न सकियो भने लगानी अपुग हुने समस्या कम हुनेछ। विदेशमा पैसा त पात टिपे जस्तो हुन्छ भन्ने मानसिकता भएकाहरूसँग साभेदारी गर्नुभन्दा कति इमानदार र मेहनत गर्नुपर्छ भनेर भोगेर गएकाहरूसँग काम गर्न सहज हुन्छ। आफ्नो आँखाले देखेको, पाखुराले गरेको काम स्वदेश गएर गर्न सकियो भने मरुभूमिलाई जङ्गल बनाउनेहरूले नेपाललाई पर्याप्त रूपमा योगदान पुर्याउन सकिने छ। यही पृष्ठभूमिमा सन् २०१३ मा रिवजल्यान्डमा भएको युरोप स्तरीय क्षेत्रीय भेलामा मैले गैरआवासीय नेपाली सङ्गठनलाई साँच्चै प्रभावकारी गराउने हो भने विदेशबाट नेपाल फर्किनेहरूको एउटा सञ्जाल बनाउनुपर्छ भन्ने प्रस्ताव राखेको थिएँ। जबसम्म उत्पादनको अभियानमा धेरैभन्दा धेरैलाई सहभागिता गराउन सकिँदैन केवल केही धनाद् यहरूको पछाडि लागेर तुलो सङ्गठन निर्माण गरेर मात्र हामीले खोजेको समृद्धि सङ्गठन सक्दैन। आफू क्रेडिट कार्ड घोटेर सङ्गठन बनाउन देश विदेश घुम्ने, व्यापार व्यवसाय र पारिवारिक सम्बन्ध ध्वस्त बनाउने अनि देश बनाउ हिँडेको भन्नु आत्मरति मात्र हो। त्यसैले महिला पुरुष समाज रूपी रथका दुई पात्रा भूमिपुत्रसँगै विदेशमा बस्ने र फर्केकाहरूको एउटा बलियो सञ्जाल बनाउन आवश्यक छ। नेपाल फर्कनुहुने सबै साथीहरूले आफू जुन देशबाट फर्केको हो त्यही देशबाट फर्केका साथीहरूबीच सञ्जाल निर्माण गर्नु। त्यसपछि अन्य देशबाट फर्केकाहरूबीच नयाँ सञ्जाल बनाउन सकिन्छ।

सञ्जाल निर्माणको प्रयास

सञ्जाल निर्माणका लागि नेपाल फर्केका

केही साथीहरूसँग मैले सम्पर्क गर्ँ। एनआरएनभित्र पनि यो कुरा उठान भयो। पार्टीका केही जिम्मेदार साथीहरूसँग पनि सम्पर्क गरियो। यस बारेमा संस्थापक अध्यक्षसँग स्वजरल्यान्डमा नै संस्थाले पहलकदमी नलिने हो भने मा पार्टीमा कुरा राख्नु भनेको थिएँ। तर जवाफमा 'होइन यो हामीले नै गर्नुपर्ने काम हो, सबै पार्टीले बनायो भने भ्रातृ सङ्गठन भइहाल्छ नि' भनेको अहिले पनि सम्झना छ। नभन्दै दस वर्ष पछाडि यही अवस्था आयो।

गैरआवासीय नेपाली संघका पूर्वसल्लाहकार मित्र चन्द्रबहादुर रोकाया दुबई छाडेर नेपाल गइसकेपछि हजारौं अभियानले संस्थामा राम्रो प्रभाव छाडिरहेका हालका केन्द्रीय उपाध्यक्ष मित्र डिवी छेत्री समेतले पटक पटक छलफल गरेका थिएँ। हामी तीनै जना पार्टीमा पनि सक्रिय थिएँ। नै। चन्द्रजीले यसबारे राम्रो तयारी गर्दै जानुपर्ने। हामी विदेशमा नै भएकाले त्यति सहभागी हुन सकेनौं। केही समय पछाडि यसबारेमा मध्यपूर्वबाट फर्केका केही साथी पनि सक्रिय भएको खबर पढ्न पाइयो। विशेषतः वैदेशिक रोजगारबाट फर्केका युवालाई नेपाल सरकार अन्तर्गतको युवा परिषदाफत केही सहयोग प्रदान गरिनुपर्ने अवधारणासहित विदेशबाट फर्केकाहरूको छुट्टै सञ्जाल निर्माण गर्न तयारी भयो। अन्ततः २०७५ असार २७ गते नेपाल सरकार युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय अन्तर्गत रहेको राष्ट्रिय युवा परिषद्को आयोजनामा वैदेशिक रोजगारबाट फर्केका युवाको राष्ट्रिय भेला गर्नु। यसले आफ्नो दोस्रो राष्ट्रिय सम्मेलन यही जेठ २४ गते सम्पन्न गरेको छ।

नेकपाको विभाजनपछि चन्द्रजी एमालेमा नै अडिक्नुभयो। उहाँले देशभरि व्यापक सम्पर्क सम्बन्ध कायम गरी थुप्रै जिल्ला, काममा सक्रिय रहनु भयो। यो संस्थालाई पार्टीको छुट्टै जनवर्गीय सङ्गठनका रूपमा केन्द्रीय प्रयाक्सन नै निर्माण गरी २०७८ पुसमा राष्ट्रिय सम्मेलनमार्फत संस्थापक अध्यक्षको जिम्मेवारी लिनु भई गत वर्ष भएको महाधिवेशनमा जिम्मेवारी हस्तान्तरण गर्नु भयो।

परिणाममुखी कार्य गर्न जरुरी

अब यो प्रक्रिया अन्य पार्टीले पनि थालनी गर्ने छन्। राजनीतिक उद्देश्य प्राप्त गर्नका लागि मात्र यो शक्ति प्रयोग हुने हो भने त्यसले खासै महत्त्व राख्ने छैन। माग प्रस्तुत गर्ने अनि पूरा नभए आन्दोलन गर्ने अन्य जनवर्गीय सङ्गठनको जस्तो पुरानै शैली अवलम्बन गर्नुको कुनै अर्थ रहने छैन। यो सञ्जाललाई पार्टीभित्र अनावश्यक रूपमा होडबाजी गर्ने माध्यम बनाउन खोजिएको आरोप आउनेछ। आन्तरिक द्वन्द्वमा बढी समय र शक्ति प्रयोग हुने सम्भावना धेरै रहनेछ। यस्तो तितो अनुभव हामीले विगत तीन वर्षदेखि विदेशमा बस्ने १०२ जनाको वित्तीय सञ्जाल 'नव निर्माण' कम्पनीको स्थापना र सञ्चालन गर्दैगर्दा भोगेका छौं। हामीले हाम्रो सम्पूर्ण शक्ति र स्रोत उत्पादनमा प्रयोग गर्नुपर्ने बेला हो अहिले। राजनीतिक व्यवस्था परिवर्तनका लागि लामो समय बिताइसकेका छौं। अब पनि वास्तविक अवस्था परिवर्तन गर्न सकिने भने देशको पहलकदमी अरुकै हातमा जाने निश्चित छ। त्यसैले यो सञ्जाललाई कर्मकाण्डी सङ्गठनको रूपमा मात्र (गाउँदेखि केन्द्रसम्म) विस्तार नगरी सम्भव भएका केही स्थानहरूमा सबैले देखिने गरी प्रत्यक्ष अनुभूति हुने गरी केही काम गरेर देखाउन सक्नुपर्छ।

एक ठाउँमा भएको राम्रो काम अर्को ठाउँमा सिको गर्न त्यति गाह्रो हुँदैन। काम गर्दै जाँदा समस्या थपिँदै जाने र त्यसलाई समाधान गर्दै जानुपर्छ। तर सबैभन्दा तुलो प्रश्न भनेको इमानदारिता नै हो। त्यसमा पनि आर्थिक नैतिकता कायम राख्न नसक्नु हाम्रो मुख्य समस्या हो।

राम्रो उदाहरण देखाउन सकिने खालका काम गरियो भने संसारभरिका नेपालीहरूको एउटा सफल वित्तीय संस्थापार्फत उपलब्धमूलक कार्य गर्न सकिने छ। देशबाहिर रहेका हामीले समेत एउटा साभ्हा संस्थालाई सल्लो रूपमा राख्न नसकेको अवस्थामा देशभित्र नै विदेशबाट फर्केका नेपालीको एउटा मात्र सञ्जाल होस् भन्ने कामना मात्रै हुने भयो। तर हामी सबैले उत्पादनमा नै प्रतिस्पर्धा गर्ने हो भने जाति धेरै संस्था भए त्यति फाइदा हुने देखिन्छ। कतिपय व्यवसायमा सहकार्य गर्न सकिने छ। आउनु होस् समृद्ध नेपाल निर्माणका लागि उत्पादनमा स्वस्थ प्रतिस्पर्धा गर्नु।

